

Moški:	število skupno	vдови, poročeni, ločeni	v %
Doba			
46—50	195	183	93'85
51—55	187	177	94'65
56—60	132	127	96'21
61—65	81	74	91'36
66—70	72	69	95'83
71—75	41	38	92'68
76—80	18	18	100'00
81—85	4	4	100'00
86—90	3	2	66'67
91—95	—	—	—
96—99	—	—	—
neznane starosti	7	—	—

ženske:	Skupno število	Poročene, vdove, ločene	v %
Doba			
16—20	280	5	1'79
21—25	393	106	26'97
26—30	412	257	62'38
31—35	393	296	75'32
36—40	322	264	81'99
41—45	269	214	79'55
46—50	217	192	88'48
51—55	176	155	88'07
56—60	146	133	91'10
61—65	88	83	94'32
66—70	76	65	85'53
71—75	53	45	84'91
76—80	33	29	87'88
81—85	9	6	66'67
86—90	3	2	66'67
91—95	—	—	—
96—99	—	—	—
neznane starosti	7	3	42'86

Starostna razdelitev prebivalstva občine Moste v otroško (do dopolnjenega 6. leta), v šoloobvezno (od pričetega sedmega do dopolnjenega 14. leta), v polpridobitveno (od pričetega 15. do dopolnjenega 20. leta), v pridobitveno (od pričetega 21. do dopolnjenega 64. leta) in zopet v nepridobitveno dobo (doba ostarelosti, t. j. nad 65 let starosti) je bila na dan 19. septembra 1935 naslednja:

0—6		7—14		15—20		21—64		65 in več		Skupaj	
m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.
absolutna števila											
377	365	552	546	328	337	2186	2403	163	194	3606	3845
relativna števila (v %)											
10'45	9'49	15'31	14'20	9'10	8'76	60'62	62'50	4'52	5'05	100	100

V starosti, ki pride običajno lahko v poštev za žentev, oziroma možitev (pri moških od 20. do 50. leta, pri ženskah pa od 15. do 50. leta) je bilo v Mostah na dan 19. septembra 1935. 1804 moških in 2286 žensk, kar predstavlja 50'03 % vsega moškega in 59'45 % vsega ženskega prebivalstva občine Moste. Če pa vzamemo isto razdobje, t. j. od 20. do 50. leta tudi pri ženskah, dobimo le 2006, t. j. 52'17 % žensk.

Absolutno in relativno število poročenih in neporočenih (samskih, vdovelih in ločenih) prebivalcev gornje starostne skupine (t. j. za moške od 20. do 50. leta, za ženske pa od 15. do 50. leta) je bilo sledeče:

Spol	Poročeni	v %	Neporočeni	v %	Od neporočenih					
					samskih	v %	vdovelih	v %	ločenih	v %
Moški	1101	61'03	703	38'97	675	37'41	14	0'78	14	0'78
Ženski	1252	54'77	1034	45'23	952	41'64	50	2'19	32	1'40
Skupaj	2353	57'53	1737	42'47	1627	39'78	64	1'57	46	1'12

Popisanih dojenčev (rojnih od 20. IX. 1934 do 19. IX. 1935) je bilo 19. septembra 1935 v občini Moste 107 (54 dečkov in 53 deklic). Legitimacije rojstev pri tem popisu nismo navajali, zato odpadejo tovrstni podatki.

Število prebivalstva ženskega spola v rodilni dobi, t. j. od 15. do 50. leta, je znašalo 19. septembra 1935 2286 ali 59'45 % vsega števila žensk. Od teh je bilo 1252 (t. j. 54'77 %) poročenih. Če upoštevamo vse, torej tudi neporočene ženske od 15. do 50. leta, katerih število znaša, kot je že rečeno, 2286, se je rodilo na 100 žensk 5 (4'681) otrok; v tem številu so iz navedenega vzroka seveda všteti tudi nezakonski otroci. Posledice proletariziranja prebivalstva so vprav pri tem primeru posebno vidne, zlasti če primerjamo te podatke s podatki Viča, posebno pa Zg. šiške.

II. STATISTIKA POKLICOV IN SOCIALNA RAZDELITEV PREBIVALSTVA

Razdelitev prebivalstva občine Moste po pridobitnih skupinah in razporeditvi v teh skupinah je bila dne 19. septembra 1935 — po navedbi prizadetih prebivalcev — naslednja:

A. Poljedelstvo, gozdarstvo in ribarstvo.

	Moški	ženske	Skupaj
Samostojni	54	63	
domača pomoč	6	11	
uradniki in nameščenci	2	—	
delavci	—	1	
služinčad	17	10	
	79	85	164

B. Industrija in obrt.

	Moški	ženske	Skupaj
Samostojni	120	14	
domača pomoč	2	1	
uradniki in nameščenci	31	7	
profesionisti	460	81	
vajenci	80	64	
delavci	190	175	
služinčad	15	3	
	498	345	843

C. Trgovina, promet in gostilniški obrati.

	Moški	ženske	Skupaj
Samostojni	52	35	
domača pomoč	1	—	
uradniki in nameščenci	93	66	
profesionisti	44	36	
vajenci	14	11	
delavci	6	3	
služinčad	17	23	
	227	174	401

	Moški	ženske	Skupaj
č. Javni nameščenci (vkl. monopol).			
Uradniki in nameščenci (s poduradn. in služit.)	440	42	
profesionisti	110	—	
delavci	63	28	
	<u>613</u>	<u>70</u>	<u>683</u>
D. Svobodni poklici.			
Samostojni	3	3	
uradniki in nameščenci	2	—	
	<u>5</u>	<u>3</u>	<u>8</u>
E. Vojska in mornarica.			
častniki	33		
podčastniki	36		
Orožniki	{ podčastniki 3		
	{ častniki —		
	<u>72</u>		<u>72</u>
F. Rentniki in upokojeanci.			
Uradniki in nameščenci	67	28	
nižji uslužbenci	85	22	
delavci	20	13	
	<u>172</u>	<u>63</u>	<u>235</u>
G. Zasebniki.			
	26	232	
	<u>26</u>	<u>232</u>	<u>258</u>
H. Razni drugi poklici in zaposlitve.			
	35	73	
	<u>35</u>	<u>73</u>	<u>108</u>

Gospodinjstvo kot poklic je navedlo 1420 gospodinj z 42 člani domače pomoči in 117 služkinjami (vse ženske).

V občini Moste je bilo torej v dobi popisovanja 2279 t. j. 30'58 % prebivalcev, ki so bili zaposleni v raznih poklicih, 493, t. j. 6'62 % prebivalcev, ki niso imeli nobenega poklica (zasebniki in rentniki), 298, t. j. 4 % prebivalcev brez posla, tzv. »bp.«, ter 4381, t. j. 58'80 % prebivalcev, ki so bili brez pravega poklica ter so živeli v gospodinjstvih zgoraj navedenega prebivalstva.

III. STATISTIKA BREZPOSELNOSTI

Podatki o brezposelnosti (tzv. »bp.«), ozir. onih, ki so sicer zaposleni, toda ne v poklicih, za katere so kvalificirani (tzv. »b«), so navedeni zgoraj desno:

Število otrok	Poljed., gozd. in ribarstvo	Industr. in obrt	Trgovina, promet in gost. obrati	Javni uslužbenci (vštevši monopol.)	Svobod. poklici	Vojska in mornar.	Rentniki in vpokoj.	Razni	Skupaj	Celokup. vsota	V %
brez	12	119	39	87	3	20	47	52	379		
	—	5	—	—	—	—	—	—	5		
	—	17	2	—	—	—	—	1	20	404	21'34
1	13	158	53	142	1	23	25	9	424		
	—	9	1	—	—	—	—	—	10		
	2	23	3	—	—	—	—	—	28	462	24'41
2	15	132	34	164	2	8	39	14	408		
	—	8	—	—	—	—	—	—	8		
	—	17	2	—	—	—	—	—	19	435	22'98
3	12	62	23	82	2	4	23	8	216		
	—	3	—	—	—	—	—	—	3		
	—	11	2	—	—	—	—	—	13	232	12'26

»bp.«		Skupine poklicev	»b«	
moških	žensk		moških	žensk
1	—	Poljedelstvo	—	—
—	—	Gozdarstvo in ribarstvo	—	—
1	—	Rudarstvo	—	—
2	—	I. kamenja in zemlje	—	—
48	—	I. železa in kovin	9	—
1	—	I. glasbil in igrač	—	—
—	—	I. kemična	—	—
1	—	I. tekstilna	—	—
—	—	I. papirja	—	—
6	—	I. usnja	4	—
17	—	I. lesa	6	—
9	—	I. živil	4	—
7	28	I. oblačil	3	3
17	—	I. stavbna	4	—
3	—	I. grafična	—	—
2	—	Gledališče in glasba	—	—
—	1	Gostinski obrati	—	—
3	—	Promet	2	—
—	5	Služinčad	—	—
53	18	Delavci (nekval.)	2	3
1	—	Strojniki in kurjači	1	—
21	21	Zaseb. in trg. namešč.	1	—
3	1	Tehnični uradniki	—	—
12	1	Drugi nameščenci	2	—
2	11	Dijaki	—	—
—	2	Učitelji	—	—
<u>210</u>	<u>88</u>		<u>38</u>	<u>6</u>

IV. ŽIVLJENJSKA SILA DRUŽIN PO GLAVNIH PRIDOBITNIH SKUPINAH¹

Podatki glede števila vseh živečih potomcev (otrok — ne glede na starost) v posameznih družinah, so za glavne pridobitne skupine naslednji (števila v prvi vrsti se nanašajo na družine zaposlenih, v drugi na družine tzv. »b«, v tretji pa na družine tzv. »bp.«):

¹ Vsota družin tega poglavja se zato ne sklada z vsoto družin, izkazanih pri hišah, ker smo pri tem štetju upoštevali tudi vdovce in vdove — posebno starejše (n. pr. prevžitkarje itd.) — z ali brez otrok, ki stanujejo kot podnajemniki pri družinah, katerih pri popisu hiš nismo posebej izkazali.

Število otrok	Poljed. gozd. in ribarstvo	Industr. in obrt	Trgovina, promet in gost. obrati	Javni uslužbeni (vštevši monopol.)	Svobod. poklici	Vojska in mornar.	Rentniki in vpokoj.	Razni	Skupaj	Celokup. vsota	V %
4	14	39	9	51	—	3	22	5	143		
	—	1	—	—	—	—	—	—	1		
	—	6	1	—	—	—	—	—	7	151	7'98
5	1	29	4	38	—	—	14	1	87		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	—	6	—	—	—	—	—	—	6	93	4'91
6	6	18	6	18	—	—	14	—	62		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	—	1	—	—	—	—	—	—	1	63	3'33
7	3	8	—	15	—	—	6	—	32		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	—	3	—	—	—	—	—	—	3	35	1'85
8	—	2	—	1	—	—	5	—	8		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	0'42
9	2	2	—	1	—	—	—	—	5		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	0'26
10	—	1	—	—	—	—	1	—	2		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	0'10
11	—	1	—	1	—	—	1	—	3		
in več	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	0'16
12	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
in več	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0'00
Skupaj	78	571	168	600	8	58	197	89	1769		
	—	26	1	—	—	—	—	—	27		
	2	84	10	—	—	—	—	1	97	1893	100'00

Če delimo skupno število otrok s številom zakoncev, lahko izračunamo, da prideta povprečno na vsak zakon nekaj več kot 2 (2'051) otroka.

V teh številih so vštete obstoječe družine kakor

tudi ostanki, po smrti ali po sodišču, ločenih družin. Na žalost nam slični podatki od poprej niso poznani, zato nam je primerjanje tovrstnih podatkov onemogočeno.

V. STATISTIKA HIŠ IN STANOVANJ

Podatki o številu in higijenski ureditvi hiš in stanovanj so za občino Moste naslednji:

Vrsta stanovanjskega objekta	Š t e v i l o																						
	naseljenih objektov							stanovanj		sobnih stanovanj							kuhinj	kopalnic	poselskih sob	sob	gospodarskih postoplj	hlevov (posebej stofeč)	
	zgrajenih		Skupaj	prtičnih	visoko-prtičnih	enonad-stropnih	dvonad-stropnih	naseljenih	nenaseljenih	sob s šte-dilnikom	eno-sobnih	dvo-sobnih	tri-sobnih	štiri-sobnih	več-sobnih	Skupaj							Število stanuj-družen
	pred	po																					
Hiše	327	358	685	336	203	137	9	1810	40	157	878	559	185	45	26	1850	1667	1693	124	76	83	72	25
Barake	1	13	14	14	—	—	—	14	—	7	6	1	—	—	—	14	14	7	—	—	1	—	—
Objekti, ki niso namenjeni za stanovanja (šole, tovarne, skladišča itd.)	9	3	12	11	—	1	—	14	—	—	8	5	1	—	—	14	14	14	—	—	2	—	—
Nedodelane hiše	—	6	6	2	2	2	—	—	7	—	1	6	—	—	—	7	—	7	—	—	—	—	—
Skupaj	337	380	717	363	205	140	9	1838	47	164	893	571	186	45	26	1885	1695	1721	124	76	86	72	25

Razen izkazanih objektov so bile v Mostah še 4 tovarne z delavnicami in kurilnicami (24 objektov), 1 kisarna, 1 gasilni dom, 1 sokolski dom, 2 samostana, 1 vojaško skladišče (6 zidanih in 4 lesena poslopja), 1 hiša in 6 zidanih barak, ki služijo v poslovne namene, 4 garaže in 24 drugih manjših objektov (lesenih barak, skladišč, delavnic, čebelnjakov itd.).

Glede higienske in tehnične ureditve stanovanjskih objektov v občini Moste so podatki naslednji:

kanalizacijo ima 311 hiš,
plinsko napeljavo ima 7 hiš,
električno razsvetljavo ima 1616 objektov,
vodovodno napeljavo ima 582 objektov in 1034 stanovanj.

Podrobni podatki obrtne in poljedelske statistike Most slede, kakor hitro bo mestni statistični urad izvršil tovrstna dela.

ZADNJA FAZA ITALIJANSKEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

DR. STANKO ŠKERLJ

Nosilec obnovljene aktivnosti italijanske opere v Ljubljani, ki jo opazamo od leta 1787. dalje, je Giuseppe Bartolini. On zavzema med italijanskimi impresariji, ki so v XVIII. stoletju obiskali Ljubljano, odlično mesto: imel je v teku treh let pet gostovanj, dosegel je po priznanju gledališke uprave lep uspeh pri občinstvu, bil je priljubljen pri uglednih ljubljanskih družinah; celo to je doživel, menda prvi med italijanskimi gledališkimi podjetniki, da ga omenja sodobni ljubljanski časnik, Merkova *Laibacher Zeitung* (1789, št. 85).¹ Škoda, da v tisti notici ni nobene besede o umetniški kakovosti Bartolinijevega gostovanja; glavna stvar je tu namreč Laudonova zmaga pri Beogradu: v proslavo tega dogodka se je vršila v Stanovskem gledališču oktobra 1789 »z najsijajnejšimi dekoracijami opremljena glasbena akademija v korist italijanskemu opernemu direktorju g. Bartoliniju, ki je pred kratkim dospel sèm«. Vendar lahko tisto, o čemer časniško poročilo molči, kar bi pa nas predvsem zanimalo — program, pevci, izvajanje, uspeh, pa tudi kaka stran Bartolinijevega značaja — vsaj do neke mere posnamemo iz raztresenih listin Stanovskega arhiva in iz podatkov v libretih.

Prezgodovina prvega Bartolinijevega prihoda nam ni znana. Njegovo prvo gostovanje v Ljubljani, kolikor smo doslej dognali, se je vršilo spomladi 1787. Tisto leto je namreč pri Merku v Ljubljani natisnjen libreto *Li due castellani burlati*.² Da je to opero igrala Bartolinijeva družina, o tem nas obvešča Radics v *Entwickl. d. d. Bühnenwes.* ... str. 53.³ A da se je to zgodilo spomladi navedenega leta, vidimo iz

¹ To je že Radics zabeležil v svoji *Entwickl. d. deutschen Bühnenwesens in Laibach*, str. 60; v opombi opozarja Radics na svojo »skico« *Laudon und das Land Krain*, str. 7. Morda se nanaša na Bartolinijevo poslednje gostovanje tudi še vest o italijanski operni predstavi, ki jo je *Laibacher Zeitung* prinesla leta 1790. v svoji 25. številki; gl. nižje doli.

² Ljubljanski libreti iz osemdesetih in devetdesetih let so zabeleženi — bolj v redu in natančneje kot v velikih katalogih Zoisove in drugih privatnih knjižnic — v drobno a lepo pisanem seznamu ljubljanskih tiskov, ohranjenem v Državni študijski knjižnici, ki je označen kot »Abschrift des Penzelischen Verzeichnisses in Laibach gedruckter Bücher. 1797«.

³ Velika nezgoda je, da so se vsi libreti iz teh let izgubili. Radics, ki je mnoge izmed njih še videl in to večinoma v knjižnici Narodnega muzeja (prim. cit. mesto), nam je tu in tam iz njih ohranil nekaj dobrodošliih podatkov, toda ne toliko, kolikor bi jih bil najbrže lahko našel.

označbe »La primavera dell' Anno 1787«, ki je stala na naslovnem listu, kakor posnemamo iz Radicsevega članka *Älteste Geschichte d. Laibacher Theaters v Blätter aus Krain*, 1863, str. 83.

Najstarejša ugotovljena arhivska vest o Bartoliniju, »Impresäre der Italienischen Schauspieler«, pa je šele iz poletja 1787; starejši akti — o spomladnem gostovanju — so se pač izgubili ali vsaj založili. Iz one listine, datirane v juliju 1787, ki jo nahajamo v fasciklu F. 49 Stanovskega arhiva z nadpisom »Schauspieler Gesellschaften von 1787 bis 1792«, povzemamo, da je že omenjeni nemški podjetnik Friedel želel, da se mu dovoli vsaj poleti 1787 igrati v Ljubljani; zato zahteva uprava od J. Bartolinija, naj izjavi, koliko časa misli v tem poletju zavzemati Stanovsko gledališče. Naslednja listina, deseta v navedenem omotu, res vsebuje odgovor, ki sta ga podpisala Lucia in Giuseppe Bartolini; žena, ki je bila primadona družbe, sploh opravlja dober del poslovnega dopisovanja namesto in v imenu moža. V svojem odgovoru sporočata upravi, da bi rada dajala predstave do 9. avgusta. To gostovanje v juliju in avgustu je bilo najbrže kratka poletna gledališka sezona; to je verjetnejše, kot da bi se bilo Bartolinijevo spomladno gostovanje zategnilo tja v poletje.

V isti vlogi pa prosita Lucia in Giuseppe Bartolini tudi že, da bi se jima gledališče prepustilo za prihodnjo pomlad »vom Ostermontag bis den 15. Juny inclusive«. Deželna gosposka je to prošnjo že 26. julija ugodno rešila. Ta odlok (»Verordnung«), čigar koncept je podpisal stanovski arhivar Alois Kappus von Pichelstein, odobril pa — pač v imenu stanovskega odbora — baron Schweiger s svojim *scribatur*, je vreden, da se z njim seznanimo. Bartolinijeva dvojica dobiva gledališče pod temi-le pogoji: 1. da pripelje operno družbo s sedmimi solisti in poleg tega kapelnika in prvega violinista za vodstvo orkestra; vse osobe mora biti novo za Ljubljano (»... aus ganz neuen, hier noch nie aufgetretenen Virtuosen...«); 2. impresario je dolžan, »durchgehends für alle Rollen viel⁴ bessere Sänger, und Sängerinnen als die der-

⁴ Prvotno je bilo menda napisano »noch«, kakor se precej jasno bere, potem pa je to z drugim črnilom — in sicer s prav takim, s kakršnim je napisan Schweigerjev *scribatur* — prečrtano in popravljeno v »viel«. Po vsej priliki niso Ljubljancani bili nezadovoljni niti s prvim Bartolinijevim ansambлом, le gospodu stanovskemu odborniku se je zdelo umestno, da impresaria še malo podžgè.